

PSST... MATURA

PYTANIE JAWNE 67 · MATURA USTNA 2027–2028

ROK 1984 · KONTEKST: INNY ŚWIAT

WOLNOŚĆ W JEDNYM ZESZYCIE

Pytanie jawne 67: „Jak zachować wolność w państwie totalitarnym? Omów zagadnienie na podstawie utworu Rok 1984 George’a Orwella. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst”. Proponowany kontekst: Inny świat Gustawa Herlinga-Grudzińskiego.

TEZA W JEDNYM ZDANIU

Wolność zaczyna się od samodzielnego osądu i prawdy, ale w totalitaryzmie wymaga też relacji, odwagi i wspólnego działania.

GOTOWE ZDANIA NA EGZAMIN

NA POCZĄTEK

„Rok 1984” pokazuje, że wolność w totalitaryzmie zaczyna się od własnej myśli i pamięci, ale wymaga też zaufania i wspólnego działania.

NA ZAKOŃCZENIE, PO KONTEKŚCIE

Winston i więźniowie „Innego świata” uczą, że pojedynczego człowieka łatwo złamać, gdy zostaje sam.

SCHEMAT ODPOWIEDZI

Dziennik Winstona — samodzielne myślenie. Julia — prywatna więź. Tortury — granice oporu jednostki. „Inny świat” — świadectwo i wspólny protest. Wniosek: wolność chronisz, zapisując prawdę, podtrzymując zaufanie i działając z innymi. Ale bez społeczeństwa i instytucji, które to chronią, pojedynczego człowieka łatwo złamać.

Chcesz mieć to pytanie z głowy? W książce „Psst... matura” masz wszystkie 76 pytań: tezę, gotowe zdania, plan, pułapki i trening — a w tomie 2 wzorcowe wypowiedzi. Zajrzyj: niekazmuliczyc.pl/psst/

SPRAWDŹ SIĘ

Odpowiedz najpierw sam(a) — kierunek odpowiedzi zakryj kartką.

1. Teza — Jakie elementy wolności próbuje odebrać Partia? Zdefiniuj wolność szerzej niż swobodę poruszania się.

KIERUNEK ODPOWIEDZI Partia atakuje samodzielne myślenie, pamięć, prawdę, prywatność, więzi i możliwość wspólnego działania. Ich zachowanie jest trudne, a indywidualny opór nie ma gwarancji powodzenia.

2. Winston — Co znaczą: dziennik, relacja z Julią i rozmowy z O'Brienem? Dlaczego tylko pierwsze dwa są próbami wolności?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Dziennik to zapis niezależnych myśli; więź z Julią daje chwilę prywatności. O'Brien okazuje się funkcjonariuszem systemu, który wykorzystuje pragnienie zaufania Winstona jako pułapkę.

3. Granice oporu — Dlaczego finału powieści nie można przedstawić jako prostego zwycięstwa Winstona?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Po schwytaniu i torturach Winston akceptuje narzuconą mu rzeczywistość i kocha Wielkiego Brata. Orwell pokazuje, że jednostkę można złamać, a walka o wolność wymaga również ochrony prawdy oraz więzi na poziomie społecznym.

4. Kontekst — Co mówi o wolności głódówka polskich więźniów opisana w *Innym świecie*? Czym ten tekst różni się od dystopii Orwella?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Wspólny protest Herlinga-Grudzińskiego i innych więźniów jest próbą powołania się na swoje prawa mimo przymusu łagru. *Inny świat* jest świadectwem konkretnego sowieckiego obozu; *Rok 1984* to literacka dystopia. Oba teksty pytają o granice kontroli nad myślą, pamięcią i oceną moralną.

5. Pytanie komisji — Czy Winston przegrał?

KIERUNEK ODPOWIEDZI W powieści tak, ale jego bunt pokazuje, że potrzeba wolności jest w człowieku silna. Orwell ostrzega, by nie czekać, aż będzie za późno.

6. Pytanie komisji — Dlaczego Partia zabrania miłości?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Bo miłość tworzy lojalność wobec drugiego człowieka, a nie wobec Partii. To przestrzeń poza kontrolą.